

waartoe het, juist wegens de eenparigheid onzer opvatting wel niet komen zal, te laten vallen. Immers de beginselverklaring, hierboven herhaald, was méér dan slechts een persoonlijke indruk van den schrijver; zij werd door mij ingevolge den *algemeenen* wensch der redactie-vergadering geformuleerd en uitgesproken. Bovendien heeft zij in deze weken den toets der kritiek glansrijk doorstaan!

Om ook bij de medestanders van den heer BRANTS alle mogelijke misverstand weg te nemen, wil ik er nadrukkelijk op wijzen, dat de discussiën in de laatste nummers van dit *Tijdschrift*, naar aanleiding van het bekende aanbod van Prof. KOSTER, ten duidelijkste hebben getoond, dat — bij alle verschil van meening over de wenschelijkheid en de beteekenis van dat aanbod — onze beginselverklaring *door alle debattanten* is aanvaard.

De operatie, door mij op den heer BRANTS toegepast, was — daar zij zijn onmiddellijk heil beoogde — met ons beginsel in volle harmonie. Zij moest hem overtuigen, dat hij op een voornaam punt ten onrechte had getwijfeld aan de moraliteit onzer klinische onderzoekers, en dat het gevaar voor proefnemingen op patiënten niet langer dienst mag doen als steun voor zijn verlangen naar een wet op de vivisectie.

1 Maart 1904.

H. BURGER.

De Redactie zal moeten toegeven, dat het niet aangaat de discussie te sluiten over het onderwerp „proefnemingen op menschen” zonder mij in de gelegenheid te hebben gesteld op de argumentatie van Prof. ZWAARDEMAKER te antwoorden.

Het bezwaar van dezen tegen het bekende onderzoek staat in zijn mededeeling niet scherp omschreven, maar men kan daaromtrent toch wel niet mistasten. Hij eischt dat *alle* patiënten volgens de te beproeven methode zullen worden behandeld, terwijl het plan bestond de eene helft der cataract-lidder niet, de andere homoeopathisch te behandelen. Wel zou men uit zijn woorden in het begin van zijn betoog nog kunnen lezen, dat alleen dan een nieuw middel toegepast mag worden wanneer de patiënt er bepaaldelijk om komt *vragen*, doch het is niet aan te nemen, dat hij op dit standpunt staat. Dit laatste heeft natuurlijk niets te maken met de kwestie of de medicus al dan niet het voorschrijven van een nieuw middel aan zijn patiënten moet mededeelen.

Het bezwaar van Prof. ZWAARDEMAKER is dus hierin gelegen, dat er een *vergelijkend* onderzoek plaats zou hebben.

Welnu, het geldt hier niet het onderzoek naar de waarde eener behandelingswijze, waarvan de medicus overal om zich heen de goede resultaten als het ware reeds gedemonstreerd ziet, zooals bijv. bij de serumbehandeling van diphtheritis; in zulk een geval *moet* men *allen* behandelen, en om tot bepaling der waarde der methode te komen moet men vergelijken met de resultaten van vroeger, al heeft die statistiek dan ook minder waarde.

Bij de zaak in kwestie geldt het te kiezen tusschen twee wijze van handelen, die niet zulke sprekende verschillen bieden: tusschen de onthouding van medicamenteuze behandeling en de toediening van homoeopathische geneesmiddelen — de geneesheer weifelt hier wat beter is.

Nu kan men niet zeggen, dat de medicus zich dan moet onthouden, want dit geldt alleen als de behandeling gevaren medebrenkt. Ook kan men mijns inziens niet pleiten, dat hij dan *alle* patiënten moet behandelen, want onnoodige behandeling moeten wij om allerlei redenen zooveel mogelijk trachten te vermijden.

Om hier licht te verkrijgen mag de medicus naar mijn meening zeker zijn behandeling *vergelijkenderwijze* gaan instellen. Ik geef echter toe, dat hier een verschil van opvatting mogelijk is. De moeilijkheid verdwijnt niet wanneer de aard der ziekte en der omstandigheden het mogelijk maken, aan de patiënten zelf de keuze der behandeling op te dragen, want zoo goed als allen laten dadelijk de keus weer aan den medicus over.

Dat de onderzoeker geen oogenblik zal wachten de beste handelwijze bij allen toe te passen „indien hij slechts eenige indicatie in de een of andere richting vindt” is ook voor dit geval zoo van zelf sprekend dat daarop niet ingegaan behoeft te worden.

Zooeven wees ik er op, dat de behandeling, bij dit onderzoek toe te passen, naar mijn overtuiging in geen geval gevaren medebrenkt, ook niet in dien zin, dat de cataract er eenigen nadeeligen invloed van zou kunnen onder vinden. Welke gronden ik daarvoor heb kan ik op deze plaats niet uiteen gaan zetten; daarvoor zou ik mijn opvattingen omtrent de homoeopathie moeten gaan behandelen. De meeste medici echter, die, zooals licht te begrijpen is, gaarne eens schertsen, als zij een verhaal lezen van een kind, dat al de suikertjes van een homoeopathische apotheek had opgegeten, zonder zich onwel te gevoelen, zullen, wat deze uitspraak betreft, geen behoefte gevoelen aan verdere toelichting. Maar zelfs wie aan de, door vóór- en tegenstanders tot hiertoe vooropgestelde absolute onschadelijkheid der homoeopathie wilde gaan tornen, zou de zaak daarom nog niet geheel anders beoordeelen. Ofschoon ik hierop even wilde wijzen, kan dit punt echter verder buiten beschouwing blijven.

Hoe nu de scheiding van het getal der patienten in twee helften tot stand zou zijn gebracht zonder de medische ethiek in het minst te kwetsen, en zonder de wetenschappelijke waarde van het onderzoek te benadeelen, is een punt, dat de *regeling* van de proefneming betreft. Prof. ZWAARDEMAKER schijnt aan te nemen, dat de indeeling der gevallen door „de tyrannie van het volgnummer” plaats zou moeten hebben. Daartoe te besluiten had hij echter hoegenaamd geen recht. Wie mij omtrent de regeling van de proef op vriendschappelijke wijze om inlichtingen zou hebben gevraagd, zou ik zeker gaarne reeds te woord hebben gestaan; anders had men zijn oordeel omtrent de ethische zijde van het onderzoek moeten opschorten, tot den tijd, dat voor de beoordeeling van de verkregen resultaten, de mededeeling van de gevolgde handelwijze noodig was geworden.

Uit het voorgaande kan aan Prof. ZWAARDEMAKER duidelijk geworden zijn, dat zijn tegenwerpingen in menig opzicht onhoudbaar waren. Over zijn eisch: de behandeling bij allen of bij niemand, kan *zelfs in gevallen als het onderhavige*, ongetwijfeld eenigszins verschillend geoordeeld worden, dit is niet tegen te spreken, *doch een ethisch bezwaar* behoeft er niet te bestaan.

Het is niet onmogelijk, dat Prof. ZWAARDEMAKER na de lezing dezer kritiek

zal toegeven dat zijn oordeel over de proefneming anders moet luiden: de term *schending* van het ethisch beginsel, en de uitspraak, dat de patiënt bij de behandeling *niet veilig* zou zijn, reeds niet te verantwoorden bij de verkeerde voorstelling, die hij zich van dit onderzoek heeft gemaakt, zal hij dan wel niet willen herhalen. Had Prof. ZWAARDEMAKER de gegevens bezeten om over de ethische zijde der proefneming een meening te vormen, hij zou geloof ik de pen in het geheel niet hebben opgenomen. Want het kleine verschil in opvatting omtrent de medische handelwijze, dat in casu tusschen ons bestaat zal ongetwijfeld door niemand hoog worden getaxeerd.

Leiden, 28 Febr. 1904.

W. KOSTER GZN.

Geachte Collega!

Ik verheug mij over de verkregen overeenstemming. Mijnerzijds had ik, en velen met mij, alleen bezwaar tegen een *vergelijkende* proef, onafhankelijk van het individueele belang van den patiënt. Wij verkeerden, kennelijk ten onrechte, in de meening, dat dit uw bedoeling was.

Geloof mij hoogachtend

Uw Dw.

Utrecht, 2 Maart 1904.

H. ZWAARDEMAKER.

De discussie over dit onderwerp is nu gesloten.

Redactie.

V O L K S S A N A T O R I A.

Dat heet ik nu nog eens zich ergens afmaken! De heer HAENTJENS zegt iets wat toch eigenlijk een heel leelijke beschuldiging is en als men hem naar bewijzen vraagt, zet hij een deftig gezicht en antwoordt: Bewijzen? Daar denk ik niet aan. Mijn bronnen wensch ik niet te noemen. Maar daar is een ander, die behandelt de zaak veel aardiger. Doe dat ook en kom zelf eens met uw stukken hier, dan zullen wij verder zien.

Maar dat is nu juist wat ik niet wensch. Het was van oudsher een goede gewoonte, dat iemand, die een ander van iets beschuldigde, dat deed met alle bewijzen er bij, opdat ieder aanstonds zijn bewering zou kunnen controleren. De zaak om te draaien en van dien ander bewijzen te vragen, schijnt mij wat al te nieuwerwetsch.

De bewering van den heer HAENTJENS blijft dus staan als een beschuldiging in de lucht, zonder een zweem van bewijs. Dat is het wat ik maar even wilde constateeren: dan weten de lezers waaraan zij zich te houden hebben.

M. W. PIJNAPPEL.

Zwolle, 29 Februari 1904.

Ook over dit onderwerp kan de discussie nu gesloten worden.

Redactie.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officieele verslagen, enz.

De *Nederlandsche Staatscourant* n°. 50 van Zondag 28 Februari 1904 bevat het verslag aan den Minister van Binnenlandsche Zaken der werkzaamheden gedurende het jaar 1903 van de Pharmacoepie-Commissie.